Ч. 238 (13.783). Львів, пятниця 7. вересня 1934. Pocztowa opłatę opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло", Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Посвячення нової церкви у Клепарові.

В неділю, 16. вересня ц. р. відбудеться на передмісті Львова Клепарові архиерейське посвячення нової церкви св. Апостола Андрея Первозванного, якої будова тягнулась понад десять літ. Чину посвячення церкви довершить Преосв. д-р Іван Бучко. Вечором тогож дня розпічнеться в новій церкві 12-денна місія (перша у Клепарові!) під проводом оо. Редемптористів.

На посвячення церкви, збудованої на основі проекту проф. Тимошенка, повинно явитись якнайчисленніше українське громадянство з цілого Львова та з львівського повіту

При цій нагоді варто відмітити ще один радісний факт, а саме появу окремої публікації, присвяченої історії будови церкви у Клепарові. Є це праця завідателя клепарівської парохії о. Володимира Яценкова п. н. „Сторінка з історії Клепарова". Начерк парохіяльної хроніки. (Львів, 1934., стор. 40, 8°). Не сумніваємося, що праця та найде у нас якнайбільше поширення, тимбільше, що весь дохід з розпродажі призначений на внутрішнє уладження новозбудованої церкви

Новий шеф Шкільного Відділу в Ужгороді.

Міністерство освіти у Празі іменувало начальником Шкільного Відділу в Ужгороді секційного радника д-ра прав Віктора Кліму. Дотеперішній шеф Шкільного Відділу д-р Славік відходить до міністерства освіти у Празі. Чи з приходом до Ужгороду нового начальника (куратора) Шкільного Відділу найдуть якісь зміни у шкільництві Закарпаття, покажуть найближчі місяці.

Конґрес національ-соціялістичної партії.

БЕРЛІН, 5. 9. ПАТ. До Нірнберґу прилетів канцлер Гітлер з мін. Ґебельсом і двома адютантами на конґрес національ-соціялістичної партії. Крім того візьмуть участь міністр закордонних справ фон Нойрат і німецькі посли в Льондоні, Парижі, Римі, Варшаві і Москві. Армію репрезентуватиме на конґресі ґрупа старшин з ґен. Бльомберґом. Сильні відділи піхоти, артилерії, кінноти і саперів розтаборилися від кількох днів коло Нірнберґу. 10. вересня ц. р. ці відділи разом із моторизованими відділами та панцирними частинами візьмуть участь у маневрах, які закінчаться дефілядою перед канцлером Гітлером як начальним вождом німецької армії.

НІРНБЕРҐ, 5. 9. ПАТ. З приводу конґресу нац.-соц. партії Нірнберґ представляє вид святочно украшеного таборища, приготованого на приняття величезних мас. Ціле місто прикрашене гітлерівськими прапорами і зеленю. На перифериях міста уставлено тисячі шатер, призначених на поміщення штурмових відділів гітлерівської молоді та військових відділів.

Вчора вечором почали приходити до Нірнберґу спеціяльні потяги, що везуть учасників конґресу. Уряд і провідники партії прибули майже всі. Приїзд Гітлера дав гасло до початку конґресових урочистостей. В місті відозвалися дзвони по всіх церквах а вечором відбулося в ратуші офіціяльне повитання канцлера і державних та партійних провідників. На промову надбурмістра відповів канцлер Гітлер.

Французи про німецькі збросння.

ПАРИЖ, 5. 9. ПАТ. „Парі Суар" довідується, що президент Державного Банку д-р Шахт скликав перед двома місяцями до Райхстаґу тайну конференцію представників промислових і фінансових кол. На тій конференції рішено підпорядкувати фінансову політику потребам армії та її головним доставцям. Наслідком того низка підприємств як Круп, Тисен, Райнметаль і інші дістали уповажнення до безпосередного користування одержаними девізами на закупно сирівців, не віддаючи їх в розпорядження держави. Завдяки тій політиці Німеччина могла побільшити свою продукцію заліза на 35 прц. в порівнанні з попереднім роком і продукцію сталі на 39 прц. Від двох місяців німецький воєнний промисл працює в приспішеному темпі. Свідчать про це посилені транспорти міди, дерева, кавчуку і т. п. Як кажуть, Шахт призначив на закупно сирівців 400 міліонів марок золотом. Часопис пише дальше, що Німеччина одержала з давних замовлень 18 тон російського золота, про що нема згадки в державному білянсі. Тяжкий німецький промисл домагається девалюації марки. Д-р Шахт не виконав поки що цього домагання і поручив німецьким підприємствам, що роблять замовлення за границею щоби робити умови в марках. Тим способом хотять управильнити свої зобовязання обезціненими марками

Страйкові заворушення в Америці.

НЮ ЙОРК, 5. 9. ПАТ. До страйку приступила половина робітників. Другого дня число страйкуючих ткачів побільшилося. У кількох містах дійшло до сутичок між страйкуючими робітниками і поліцією та сторожами пряділень. Велике враження викликала заява комісаря суспільної опіки в стейті Ню-Йорк Гопкінса, який заявив, що уряд не буде давати підмог для страйкарів. Тому, що професійні союзи робітників не мають більших фондів, заява Гопкінса матиме неабияке значіння на дальший хід страйку.

Представники робітників і працедавців оголошують суперечні вістки про хід страйку. У Ню Інґленд страйкує 50 тисяч робітників на всіх 75 тисяч. У північній та південній Кароляйні на 80 тисяч страйкарів працює тільки 8 тисяч робітників.

Провідник федерації робітників одягового промислу приказав приступити до страйку 10.000 робітникам у стейті Сен Люї і 5 тисяч у Кензас Сіті.

Тайна большевицька радіостація.

БЕРЛІН, 5. 9. ПАТ. Німецьке Інформаційне Бюро повідомляє з Харбіна, що японська жандармерія викрила в Кія Мусе над рікою Сунґарі тайну большевицьку радіостацію. Арештували 4-ох радіотелеграфістів, які інформували штаб большевицької армії на Далекому Сході про рухи японських військ. Японські кола заявляють, що викриття тайної большевицької радіостації навело на слід великої большевицької шпигунської орґанізації.

Неімперіялістичний московський націоналізм?

Невже поворот до московської політики з кінця 16-ого століття?

Львів, 5. вересня 1934.

Що таке московський націоналізм — ми добре знаємо. На власній шкірі зазнавали ми його від дуже і дуже давних часів. Від Боголюбського до Петра Великого і від Катерини II. до Миколи II. проявлявся він заборчо та кріваво без огляду на те, чи виплибав з династичної захланности чи з продуманого до подробиць російського державного імперіялізму, чи з писаних і неписаних програм російських націоналістичних, в про форо екстерно ліберальних партій, чи з містичного замотиличення провідників „Союза Русскаго Народа". Московський націоналізм усе був ідентичний з ненаситним імперіялізмом. Найновішу форму цього московського націоналізму маємо нагоду пізнавати тепер на великій території СССР. Перед вибухом великої війни і в часі війни він був чорний бо реалізувала його тоді поправ державу ще й чорна сотня, в перших початках революції був білий, бо здійснювали його московські т. зв. ліберальні партії, а по большевицькій революції став він у руках комуністів червоним, а на ділі крівавим.

Тому ніхто зпоміж українців ні зпоміж інших „інородців", що опинилися насильно під московським ярмом, ніколи не вірив у те, щоби між москалями колинебудь могло зродитися щось таке горендально противне московській природі як безімперіялістичний націоналізм.

Але світ тепер дивний часто дивовижний, коли вглянути глибше в крутіж його несамовитих подій та їхньої незрозумілої льогіки. Тому не треба дивуватися, що нинішня почта принесла нам із Берліна друковану програму „Московскаго Національнаго Движенія", в якій ми вичитали, що члени тієї організації, яка прийняла названу програму, зривають з дотеперішнім московським імперіялізмом і намагаються повернути в політиці до традицій московської держави з кінця 16-го століття. Щоби наші читачі мали змогу докладніше познайомитися із тією програмою, ми наведемо її в цілости. Ось вона:

„Программа Московскаго Національнаго Движенія.

1. Одновременная перемѣна настоящаго государственнаго строя возможна лишь въ отдѣльныхъ областяхъ, а не на всемъ протяженіи прежней Россійской Имперіи.

2. Средство борьбы съ существующимъ строемъ, есть развитіе національма, какъ противоположность интернаціональному коммунизму.

3. Націонализмъ можетъ развиваться только на однородно населенной территоріи.

4. Центральная Россія, совпадающая съ територіей Царства Московскаго, какимъ оно было до Романовыхъ, населена одно- родно. Развитіе Русскаго Націонализма во- зможно лишь на этой територіи.

5. Національная русская политика велась лишь до конца 16-го столѣтія, во время правленія династіи Рюрика и до Романовыхъ. Возвращеніе къ русской національной по- литикѣ означаетъ возвращеніе къ политикѣ до-Романовской:

а) Православное міросозерцаніе кладется въ основу внутренняго управленія государ- ства и семейного уклада, безъ принужденія въ дѣлахъ совѣсти.

б) прекращается политика вмѣшательства въ западно-европейскія дѣла и расширенія предѣловъ на западъ;

в) укрѣпляются дружественныя отноше- нія съ востокомъ;

г) развивается внутреннее хозяйство Госу- дарства Московскаго;

д) колонизируются малозаселенныя мѣст- ности внутри страны и усиливается разра- ботка естественныхъ богатствъ.

6. Носителемъ Русской Національной Политики во время ея расцвѣта, т. е. до Ро- мановыхъ, было Государство Московское. Возвращеніе къ этой политикѣ неразрывно связано съ возстановленіемъ Русскаго Наці- ональнаго Государства Московскаго.

7. Государство Московское — страна земледѣльческая. Окончательное разрѣше- ніе земельнаго вопроса есть первая задача внутренняго управленія. Земля предоставля- ется въ собственность тому, кто ее обраба- тываетъ.

Промышленность удовлетворяетъ глав- нымъ образомъ потребности страны. Она о- безпечиваетъ каждому работающему въ ней соотвѣтственное вознагражденіе и возмож- ность выдвинутся по личнымъ способно- стямъ.

8. Государство Московское не вмѣшива- ется въ дѣла государствъ и народовъ вхо- дившихъ ранѣе въ составъ Россійской Им- періи.

Укрѣпленіе хорошихъ отношеній съ со- сѣдними народами на основѣ взаимнаго ува- женія является первой задачей внѣшней по- литики"

Ми не знаємо, скільки є на еміграції мос- калів, яких обєднала ця програма. Так само не знаємо, що вони собою політично представ- ляли досі та які їхні політичні впливи, чи кра- ще, яка їхня питома, що так скажемо, політич- на вага. Колиж ми нотуємо цю цікаву для нас „программу московскаго національнаго дви- женія", то робимо це тому, щоби зафіксувати її як цікавий і цінний симптом нашого часу. Автори цієї програми, видно, добре здають со- бі справу з того, що російському імперіяліз- мові скорше чи пізніше прийде кінець. Далі вони знають, що ніяка влада до тієї міри ще не здискредитувала московського панування над „інородцями" як саме большевицька і що саме завдяки червоній формі московського ім- періялізму його далі ніяк не можна буде ґаль- ванізувати в інших формах. Знаючи це все, як також і те, що всі поневолені народи теперіш- ньої червоної московської імперії скинуть зі себе при першій сприятливій нагоді москов- ське ярмо, автори програми воліли заздале- гідь зрезиґнувати з того, що й без того їм не припалоб.

Одначе це не значить, щоби вони на віки резиґнували з немосковських країв і народів. Після розпаду теперішньої червоної імперії вони бажають державно-політично сконсолі- дувати чисто московську чи „русскую" націю. Колиж це станеться, тоді вже не важко буде вступити в закордонній політиці в сліди Ро- манових і Сталіних. Інакше важко собі пояс- нити причини, джерела і самий зміст наведе- ної програми.

Ця програма нагадує дуже капітальні та популярні свого часу большевицькі гасла про право кожного народу давної Росії на самоо- значення аж до відділення, гасла, на яких боль- шевики фактично почали будувати свій ім- періялізм і завдяки яким ловили всяких лег- кодушних „хахлів" та інших легковірних. Ці гасла ввели потім большевики і до т. зв. союз- ної конституції. В ній вони і тепер фіґурують як „підвалини", але в практиці, в буденному політичному житті вони давно затоплені в рі- ках крови усіх тих, що вірили в їхню правди- вість.

Так само і наведену програму можна вва- жати за примaну, на яку злакомляться і підуть між іншим знов легковірні „хахли", щоби спільно з москалями реставрувати московське царство.

Взагалі цю програму важко трактувати поважно та серіозно, коли знаємо всю приро- ду московської політики та зокрема історію хитрощів, обманств і віроломности як засобів тієї політики. Але це не значить, щоби для тим кращого її пізнання потрібно було резиґнува- ти із зазнайомлення широких кол громадян- ства і з обговорюваною програмою нового мо- сковського безімперіялістичного націоналізму.

Цигани шукають своєї батьківщини.

Головна унія циганів у Румунії дала почин до глядання за давною циганською батьківщиною. Унія одержала на те гроші від циганської орґа- нізації в Америці і висилає в найближчому часі міжнародню комісію циганів у долину Ґанґесу та Інду. Як повідомляє букарештенський що- денник „Дімініяца", у виправі возьмуть участь представники циганської орґанізації в Льондоні, товариства циганів з Америки, циганський вое- вода з Румунії й представник циганів з Польщі.

Виправа має перевести студії в архівах буд- дійських і брамінських святинь. Там надіється знайти інформації про походження, звичаї й минувшину давніх номадів, які в часі монголь- ських нападів Тамерляна вемігрували з пів- нічних Індій і на основі найновіших дослідів, ста- ли предками теперішніх циганів. Експедиція звідає теж околиці Малябару, якого мешканці говорять мовою, подібною до циганської. Можли- ве, що півострів Малябар є правітчиною циган- ського племени.

Баскійські міста проти еспанського уряду.

БІЛЬБАО, 5. 9. ПАТ. Вчора відбулося тут засідання екзекутивного комітету союзу баскій- ських міст, на якому рішено, що в дні 7. жовтня п. р. радні всіх баскійських міст зложать свої мандати на знак протесту проти розпорядків центрального уряду в Мадриді.

Нові кредити Японії на будову літаків.

ТОКІО, 5. 9. ПАТ. Японський уряд признaчив 15 мілюнів єн на будову літаків, які будуть будувати вже в найближчих днях.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 7. ВЕРЕСНЯ 1934.

СТ. ШМАНЬКОВЕЦЬКИЙ. 2)

Двацять років тому...

Від 26. до 30. серпня йшла велика, завзята битва в півколі Львова, якої вислід вирішив до- лю міста. Російські війська, наступаючи концен- тричним походом, затісняли свій перстень та від- кидали і спихали взад австрійську армію. Дня 28. серпня пережив Львів хвилини нечуваного страху, переполоху й жаху.

Від личаківської рогачки появився австрій- ський обоз, сотні військових возів і селянських підвод навантажених всяким добром, а всі вони тікали в такому безладді, що скоро загатили всю вулицю від рогачки до ринку і створили збиту масу коней і возів, які не могли з місця руши- тися. Мала за ними гонити козацька стежа, та як пізніше переконалася військова влада, був це лише страх, що мав великі очі. Всеж таки Львів пережив години тривоги та мав передсмак російської гостини.

Дня 30. серпня зайняли росіяни Рогатин і це було переломовим моментом у змаганнях за Львів, бо XII. австрійський корпус окрилений від півдня, мусів відступати на Бібрку, що при- неволило III. корпус, що стояв на лінії Переми- шляни—Куровичі, податися на Винники. Ще ін- ша ґрупа відступала, ховаючися за охорону га- лицького мостового причілка.

Третю армію, що мала обороняти Львів, ро- сіяни відкинули просто під саме місто. Львів переживав тоді пекольні дні і ночі. Канонада не вгавала. Люди будилися й засипляли при му- зиці гармат і скорострілів, яких росіяни не ща- дили. Як далеко можна було глянути оком, вид- но було криваві заграви та вогневі стовпи. Це горіли села і містечка, вкінці найближча до нас німецька кольонія у Винниках. Над містом ста- ли появлятися ворожі літаки. Мешканці Львова оглядали з Високого Замку й Піскової Гори ду- жання двох ворожих сил на терені недалеких сіл на сході й півночі.

Сам ґенерал Брудерман зі своїм штабом при- глядався битві з вершка кінця Люблинської Унії.

Останнє звідомлення штабу з дня 30. серпня виглядало так: „Велика битва, що розпочалася 26. серпня, тревaє далі. Положення наших військ корисне. Тепло і соняшно"

Вкінці 31. серпня постановила команда III-ої армії покинути Львів і зайняти оборонні стано- вища на Верешиці.

Не вважаючи на траґічне положення, началь- на команда зразу спротивилася цьому, та коли підступаючі з Куликова російські сили стали підходити під брами Львова, III-тя армія поки- нула місто та в доволі правильному відступі пе- реправилася на лінію Верешиці. Для Австрії по- кинення Львова було болючим ударом з огляду на враження за кордоном і в самій державі. Львів був чейже столицею найбільшої коронної країни, його вважали сильно укріпленим горо- дом, хоч в дійсності на його передполях були ли- ше стрілецькі рови та малі земляні окопи

Ранком 2. вересня дістали армії II. і III. на- каз відвороту поза Львів.

Місто опустіло. З війська залишилися у шпи- талі ранені жовніри австро-угорські й російські та кількох лікарів.

Ще раніше виїхали зі Львова: намісництво, Краєвий Виділ, військова поліція, банки, інші державні та самоврядні чинники й установи. Та що гірше: в біблійному жаху втікало ци- вільне населення. Мешканці Львова станули під гаслом: „Onufry, pakuj kufry" та їхали на за- лізничий двірець з дітьми, обвантажені клунка- ми, скриньками тощо. Там ждали годинами на поїзди, силою здобували собі місця у ваґонах та їхали на захід, не здаючи собі справи чому, по- що й куди.

Дня 2. вересня пустився я ранком до редак- ції „Діла". Редакція була зачинена.

Вернувшися на Руську вулицю, побачив я начального редактора д-ра Василя Панейка, як митрополичими кіньми їхав скоренько на двірець

Згодом надійшов вулицею Михайло Рудниць- кий і ми знов завернули в редакцію, що була вже відчинена і був у ній дехто з адміністрації. Для нас становище було зовсім ясне; ми надія- лися, що кожної хвилини можемо побачити ро- сійські стежі. То й Рудницький звернув увагу, що слід було би передивитися, чи в редакції не- ма чого такого, що могло би пошкодити редакції, товариству „Просвіта" як власникові реально- сти на випадок ревізії.

Заглянули ми й до бюрка Миколи Залізняка, що теж був співробітником „Діла", а сидів під печею.

У всіх шуфлядах побачили ми тисячі, фор- мальні гори відозв з покликом до російських жовнірів-українців. Всі вони були на тонесень- кому папері, мабуть призначені на те, щоби розкидати їх з літаків. Метеликів тих було кіль- ка родів, а підписані теж від пятьох, чи шістьох орґанізацій, комітетів, союзів. Сьогодні тямлю, що крім „Союзу визволення України", були ле- тючки від „Комітету добра України" й інші.

Ми щойно тоді переконалися, який то загро- зливий революціонер скривався в тихому й скромному Залізнякові, коли він такий страш- ний арсенал приготовив проти свого іменника, царя Миколи II-го... у пятьох шуфлядах

Та всеж таки ми вдвійку постановили його спалити. Рудницький сів коло печі, я виладову- вав і подавав йому папері, а він палив. Ця робо- та тяглася більше годину, летючки горіли напро- чуд скоро, лишаючи по собі дрібненький ясний попіл. І коли вже робота наближалася до кінця.

Заборона свята Федьковича у Чернівцях.

Чернівці, 4. IX. 1934.

Як відомо, в 100-ліття уродин найбільшого буковинського поета Осипа Юрія Федьковича мало відбутися велике свято в Чернівцях у днях 8. і 9. вересня ц. р. Підготовкою свята зайнявся окремий Комітет, зложений з представників усіх українських товариств та установ ще в листопаді минулого року. В програму свята входили: 8. вересня мала відбутися **на могилі поета панахида** при співучасти більшого числа священиків. По панахиді в українськім Народнім Домі мала відбутися **академія: 9.** вересня мали улаштувати чотири співочі товариства **великий концерт** рівночасно у двох найбільших салях у Чернівцях.

Крім того спортове товариство „Довбуш" хотіло дати у тих днях **великі спортові змагання**, на які запросило спортові дружини: зі Львова „Україну", з Перемишля „Сян" та з Закарпатської України „Русь" із Ужгороду". І саме коли наспіли вісти від згаданих дружин, що все вже прилагодили для приїзду до Чернівців та коли і „Довбуш" тут полагодив усі формальности, які приписують спортові закони — військова влада в Чернівцях дала розказ поліції переліплювати афіші, що заповідали українські спортові змагання.

БЕЗУСПІШНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ.

Інтервенція в голов спортової централі („Довбуш" належить до федерації румунських спортових товариств), отже і румунів, як президента секції Стегана та префекта Венту, не помогли нічого. Спортові змагання заборонено, бо це, мовляв, устроює „Довбуш" не для спорту, а для української манїфестації, на яку мали зійтися десятки тисяч українців до Чернівців, де є стан облоги.

Делегація українських культурних установ під проводом бувшого посла **ред. Сербинюка Юр.** вибралася в понеділок 3. ц. м. до дивізії, де ред. Сербинюк представив правдивий стан справи і вказав на те, що свято поета Буковини нейже не є звернене проти держави та що заборона такого свята і напруження відносин між українським населенням і владою вийде лише на користь большевицьким агітаторам, які все використовують для своїх цілей. Та відповідь генерала була та сама: Відкликати заборони вже не можна!

„ЧИ НЕ ЗАГАЛЬНА ЖАЛОБА ПО ФЕДЬКОВИЧЕВІ?

Рівночасно видала дивізія розпорядок, яким забороняє в днях 7., 8., 9., 10. й 11. всякі імпрези всіх народностей Буковини.

І так заборонено свято буковинського Соловія на його рідній землі...

Наша культурна нужда.

Є нас у Польщі понад шість міліонів. Кваліфіковану інтелігенцію нашу, це зн. людей з вищою і середньою або спеціяльною освітою, самостійно заробкуючу (священики, учителі нижчих і середніх шкіл, адвокати, лікарі, інжиніри, професійні кооперативні робітники і т. п.) можна обраховувати найменше на 20.000 осіб. Маємо поверх 3000 читалень „Просвіти", коло 1500 кружків „Рідної Школи", поверх 3000 кооператив, коло 1500 кружків „Сільського Господаря", сотки „Соколів", „Лугів" та ріжних інших організацій, що поза своїми спеціяльними завданнями виконують й культурно-освітні завдання. В проводі цих організацій є багато інтелігентних селян, робітників, ремісників, міщан. Ці організації обєднують сотки тисяч найбільш активного, переважно грамотного населення. Здавалось би, що такий великий нарід, з таким поважним числом інтелігенції, з такою густою сіткою ріжнородних суспільних організацій і великим числом обєднаного в них активу народних сил повинен би мати й велику пресу, значний книжковий видавничий рух, багато бібліотек і т. п. А що є в дійсности?

I. ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ.

По даним Головного Статистичного Уряду з кінцем 1932 р. виходило в Польщі 1831 періодичних видань, у тім 64 видань в українській мові (москвофільські видання зараховано як українські). Українське населення в Польщі становить згідно з оф. статистикою 1921 р. 15,2 проц., а в дійсности близько 20,0 проц. цілого населення держави, а його пайка в періодичних виданнях рівняється 3,5 проц., чотири зглядно шість разів менше від проценту людности. Поляки на 69,2 проц. людности (дані перепису 1921 р.) мають 84,3 проц. періодичних видань, жиди на 8,0 проц. людности — 5,1 прц. період. видань (в жидівській і гебрайській мовах), німці на 3,0 проц. людности — 5,1 проц. видань. З усіх національностей Польщі одні білоруси ще нижче нас стоять під цим оглядом, бо на 4,0 проц. людности мають 0,33 проц. періодичних видань. З цих процентових показчиків виходить, що польська і німецька преса дає вищий процент від проценту польської і німецької людности. У жидів процент преси нижчий від проценту людности, але ця ріжниця не така застрашаючо велика, як в українців та білорусів.

А тепер придивимось, що то за періодичні видання, що ми їх мали в 1932 р. На 64 всіх видань був **один щоденник**, два видання виходило 2 до 4 разів на тиждень, 15 видань — раз на тиждень, 11 видань — два до три рази на місяць, 26 видань — раз на місяць, 3 видання — раз на три місяці і 3 видання виходили не регулярно. Один український щоденник на 6 міл. української людности — 1.6 проц. всіх видань в українській мові, коли значно менші численно жиди мали 17 щоденників — 18,3 проц. всіх видань в жидівській мові, а німці 16 щоденників — 17,0 проц. всіх видань в німецькій мові! Навіть нечисленна російська меншість разом із еміграцією, мала два щоденники, на 8 всіх періодичних видань в російській мові, або 25,0 проц., а ми один! В польській мові виходило 132 щоденники — 8,5 проц. всіх видань у польській мові.

З усіх періодичних видань, що виходили в Польщі в 1932 р. найбільше припадає на тижневики (18,2 проц.) і місячники (37,7 проц.). У поодиноких національностей відношення цих двох типів періодичних видань до загального числа видань у мовах дотичних національностей ріжне. Найкорисніше воно у жидів — 38,7 проц тижневиків і 25,8 проц. місячників, відтак у німців — 23,4 проц. тижневиків і 24,5 проц. місячників, на третьому місці можна поставити українців — 23,4 проц. тижневиків і 40,6 проц. місячників, а на четвертому поляків — 16,7 проц. тижневиків і 38,7 проц. місячників. — Якби українські тижневики і місячники своїми розмірами, накладом і внутрішньою вартістю дорівнювали польським, то ми ще добре стоялиб із цими двома типами періодичних видань у порівнанні до поляків. Одначе вистарчить придивитися у книгарнях і кіосках хочби до зовнішнього вигляду наших і польських тижневиків і місячників, щоби переконатися, що ми з цими типами періодичних видань далеко відстаємо від поляків. А про висоту накладу українських видань стидно навіть говорити. Але ступінь поширення преси міриться головним чином числом щоденних видань. Коли поминути російську меншість, то перше місце під цим оглядом займають в Польщі жиди, відтак німці; два рази слабше від жидів і німців стоять поляки, особливо, коли взяти на увагу, що багато польських щоденників дістають в тій чи іншій формі фінансову поміч з публичних джерел. Позиція поляків в дійсности є ще слабша, бо багато щоденників у польській мові змістом своїм є жидівськими органами преси. Те саме з іншими типами періодичних видань. На сірому місці стоїмо ми з одним щоденником на 6 міліонів людности, з накладом кілька тисяч примірників. Тепер маємо ми два щоденники, але це справи не поправляє. В порівнанні до преси інших народів українська преса під чисельним оглядом представляється скандально.

Цікаво, **скільки і чиєї преси виходить на українських землях.** З усіх 1831 періодичних видань, що виходили у Польщі в 1932 р., на воєвідства з українською більшістю населення (львівське, станиславівське, тернопільське, волинське, поліське) припадало 290 видань, або 15,8 проц. Населення цих воєвідств (без польських повітів львівського воєвідства) творить приблизно 29,0 проц. цілого населення держави (дані з 1931 р.), отже на українській землі

відчиняються двері, входить засапаний Кость Паньківський, а побачивши Рудницького в ролі палія став просто кричати:

— Чи ви збожеволіли, що ви робите, таж цілий ринок засипаний попелом!

Я глянув крізь вікно, дійсно по ринку літав попіл. А Рудницький за той час пояснював Паньківському, що краще, щоби був попіл на Ринку, ніж наші земляки на ліхтарнях, і той довго сердився, заки признав нам слушність та відійшов заспокоєний.

З кожним днем пустіючий Львів щораз більше сумував і журився. Вже від понеділка 31. серпня стало місто само собою правити. Після соромної втечі президента Наймана, що несподівано виїхав кіньми в сторону Городка і забрав значну готівку з каси маґістрату, щоби її рятувати перед москалями, на чолі міста станув д-р Тадей Рутовський, людина велика умом і культурою, що здавав собі справу з важкого становища, в якому опинилося місто. Львівська міська рада вже від 31. серпня радила в перманенції, утворила міську горожанську сторожу, що в цивільних одягах, озброєна в шаблюку з перепаскою на руці, на якій були букви MSO, мала берегти порядку і безпеки. Веселий і дотепний львівський народець відшифровував фірму сторожі по свому, себто „Mam stracha okropnego". З черги створила президія міста дешеві й безплатні харчівні, ділила даром хліб поміж убоге населення, робила заходи за апровізацію міста, та за гроші на причинки для родин покликаних на війну. Коли в маґістраті велися наради, люди по місті вичитували щораз то нові оповістки президії, що австро-угорські війська залишили Львів, а в місто війде царська армія. Взивали населення до спокою, остерігаючи, що всяка спроба нарушення спокою, чи нерозумний виступ, можуть наразити місто і населення на великі жертви.

В середу вечором (2. вересня) вулиці міста цілковито запустіли; розійшлася чутка, що Львів піддався. Дійсно коло 10. год. з ночі появилася відозва підписана Рутовським, Шталем та Шляйхером з повідомленням, що „за мить увійдуть до міста переможні російські війська". Поклик цей ще раз прохав населення зберегти лад і спокій.

Тому що президія міста не вважала за відповідне відзиватись до українського населення Львова в її рідній мові, видали 3. вересня чільніші українські громадяни ось таку відозву:

„До Українців міста Львова!

Побідоносна російська армія входить у мури міста Львова.

В сій переломовій хвилі взиваємо всіх Українців міста Львова, щоби з уваги на доконаний факт відповідно поводилися.

Просимо і взиваємо всіх задержати повний супокій і достоїнство.

Супроти побідоносного російського війська треба поводитися чемно і прилично.

Перестерігаємо всіх рішучо, щоби, борони Боже, хто не важився виступити ворожо проти російських жовнірів, або допускатися якихнебудь збитків, насильств або підюджування, бо за нерозважний вчинок одиниці мусів би відповісти наш загал, а в першій мірі чотирох наших закладників (загально знаних і поважаних членів нашої української громади).

Непослушних здержуйте, а в разі доконечности, віддавайте в руки власти.

Від вашого поведення залежить доля нашої людности і нашої справи!

За Українців міста Львова: о. ректор Йосиф Боцян, Павло Войнаровський, д-р Юліян Гірняк, о. д-р Мирон Горникевич, Василь Ґресяк, о. Юліян Дзерович, дир. Микола Заячківський, письменник Михайло Павлик, о. мітрат Лев Туркевич, ст. рад. Лев Шехович, проф. Володимир Шухевич, д-р Степан Федак".

(Докінчення буде.)

припадає періодичних видань два рази менше, як населення. З 290 періодичних видань, що виходили на українських землях, було видань у мовах: польській 205, або 70,7 проц. загального числа, в українській 62 або 21,4 проц. (двоукраїнські періодичні видання виходили в лодзькому воєвідстві), в жидівській 15, або 5,2 проц., в німецькій 5, або 1,7 проц., два в російській і одно в чеській мовах. Українське населення згаданих пяти воєвідств (без польських повітів львівського воєвідства + українські повіти люблинського воєв.) становить 66,4 проц. загалу населення тих воєвідств (дані з 1931 р.), а періодичних видань в українській мові є всього 21,4 проц. поверх три рази менше від проценту населення. Жиди мають приблизно два рази менший процент періодичних видань від проценту людности, що виносить 12,1 проц., німці процентом періодичних видань також перевищають процент своєї людности (1,0 проц.), а поляки мають **три і пів рази вищий процент періодичних видань від проценту людности, що виносить 19,8 проц.** А при цьому треба мати на увазі що коли у країнці поза межами згаданих 5 воєвідств не мають своєї преси (два українські листки в лодзькому воєвідстві не можуть входити в рахубу), то інші національности нашого краю мають ще багато періодичних видань, які виходять поза межами цих воєвідств, є консументами як місцевої, так і замісцевої преси.

Хоч читачами польської і по польськи видаваної жидівської преси в значній мірі є українці, то всеж опертям для неї служить польська і жидівська суспільність. А що польська і жидівська преса на українських землях без порівнання більша і краща від української, то це свідчить, що польська і жидівська суспільність живе значно інтензивнішим культурним і політичним життям, ніж суспільність українська, розуміє велику вагу преси і її підтримує, чого не можна сказати про українську суспільність. Розуміється, ми не можемо рівнятися з жидами, німцями і поляками щодо матеріяльних можливостей в заспокоєнні наших культурних потреб, а всеж ми могли би менше видавати гроша на чужу пресу, а більше купували своєї преси, взагалі якби більше жили своїми власними національними інтересами.

Андрій Вовчанський.

Як гуляють москвофільські громили.

Кілька слів про дивні події в Камінеччині.

В селі **Вирові**, пов. Камінка Струмилова, дійшло до жалюгідних подій, а саме тамошній москвофіл Петро Пелех, літ 30, убив 20. серпня ц. р. вистрілом з револьверу селянина Андрія Стефанишина, сина Івана, літ 25 та важко ранив селянина Михайла Кисіля, сина Ілька, літ 21. Хід подій на основі зізнань очевидців представляється так:

В неділю 19. серпня ц. р. був празник у Вирові. В годинах пополудневих переходили групи хлопців і дівчат селом, при чому деякі гуртки співали українські патріотичні пісні, жартували між собою і вели балачки. Коли один з таких гуртків наблизився до обійстя Петра Пелеха, вибіг з його хати братанок Петра, Іван Пелех. Він прискочив до гуртка молоді, що переходив у цьому моменті дорогою, схопив одного з парубків, а саме Михайла Кисіля за плечі, а коли нападений вирвався йому з рук, то він схопив його ззаду за светер і почалася метушня. В тім моменті на крик з вулиці вибігли з хати Петра Пелеха його свояки: Роман Пелех, сам Петро Пелех (убивник Андрія Стефанишина), а далі Михайло Мельник, швагер Петра Пелеха і почали нападеного Михайла Кисіля бити зі всіх боків. Сильний і жвавий нападений Михайло Кисіль по довшій шарпанині вирвався з рук напасників і почав утікати. В тім моменті скочив Петро Пелех до хати, вхопив у руки стрільбу і пустився в погоню за втікаючим, стріляючи і за втікаючим і за іншими хлопцями, які на вид озброєного і розюшеного Петра Пелеха почали собі також утікати поміж хати. В селі счинилася метушня і крик, та по довших зусиллях і вговорюваннях удалося людям розяреного напасника успокоїти. Завдяки лиш щасливому складові обставин напасник нікого тоді не пострілив.

Про цей випадок знав докладно місцевий начальник громади, Олекса Якимовець, великий недбалиця, та один з постерункових державної поліції з Железкза Великого, який під вечір зявився в селі та не уважав чомусь за вказане інтервеніювати в цій справі і відібрати Петрові Пелехові стрільбу та з місця зробити з ним порядок.

Подія ця поділала пригноблюючо на населення села Вирова, яке в подевервуванні та серед нарікань під адресою начальника громади закінчило перший день празника.

Слідуючого дня, тобто на „попразен“ по відправі в церкві та по обіді знову молодь переходила гуртками вулицями села, виспівуючи та жартуючи, як це у молоді звичаєм. Один з таких гуртків, в якім був Андрій Стефанишин і Михайло Кисіль, переходив також попри обійстя Петра Пелеха, а коли найшовся вже перед домом місцевої споживчої кооперативи, хлопці з цього гуртка поставали під кооперативним домом. Нараз вони побачили, як зі своєї хати вибіг Петро Пелех зі своїм крівняком Василем Пелехом і оба з костурами в руках стали наближатись до гуртка молоді, що стояв під кооперативним домом. Деякі хлопці з цього гуртка, орієнтуючися, що може зайти для них якась небезпека, сховалися за будинок, полишаючи на місці кількох хлопців, між ними Андрія Стефанишина і Михайла Кисіля. Прискочивши до цього гуртка, Петро Пелех скричав: „Хто стріляв на мій дім?“ На це відізвався його крівняк Василь Пелех: „То стріляв Андрій Стефанишин“. На це Петро Пелех вдарив Андрія Стефанишина костуром по голові. Ударений мав палку в руці і цією палкою віддав Пелехові через голову. Тоді розлючений Петро Пелех витягнув лівою рукою револьвер з кишені і вистрілив до Андрія Стефанишина; перший стріл хибив, а другий стріл прошив йому з правої сторони печінку, шлунок, легені і ребра. Колиж пострілений заточився і впав, тоді Петро Пелех ще двічі ударив його костуром по голові. Інші хлопці на вид цього, що зайшло, почали перелякані втікати, а Пелех, тримаючи в правій руці костур, а в лівій револьвер, пустився за ними в погоню, стріляючи час до часу. Зпоміж втікаючих поцілила куля Михайла Кисіля раз в горішню частину правої ноги, а другий раз у лівий бік понижче ребер, переходячи наскрізь. Прострілений теж упав на землю, а Пелехи пігнали за Іваном Волянським, котрий вбіг на подвіря, а відтак до хати Теклі Безхлібної. Власничка цієї хати, що була коло воріт, забігла дорогу атакуючому Петрові Пелехові і криком: „Петре, бійся Бога, чого мордуєш людей?“ — старалася його опамятати. Щойно коли вона схопила його за руки, наражуючи себе на небезпеку, Петро Пелех схаменувся, відвернувся і разом з Василем Пелехом пустився в погоню за Іваном Процником, званим Бай, сином Василя, викрикуючи: „Застрільмо ще Бая!“ Аж коли присутній у цьому моменті під домом кооперативи кооперативний справник Михайло Олексишин, літ 42, почав теж з перестраху кричати, то це отверезило обох Пелехів і вони перестали бігти за втікаючими. Після цього Петро Пелех обмив свій револьвер, заболочений від того, що в погоні за втікаючими парубками піткнувся та впав у болото, і найспокійніше в світі пішли оба додому.

На вулиці коло кооперативного дому счинився страшний крик і метушня. Одні рятували **постріленого Андрія Стефанишина, завіс-**

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 7. ВЕРЕСНЯ 1934.

АНТІН КРЕЗУБ. 5)

НА ДНІСТРІ.

(Спомин.)

(Докінчення.)

Біля полудня доїхали ми у Вадь-Рашків. Ґранічери завели нас до якоїсь напів розваленої пустої і холодної хати, а потім один пішов до команди зголосити наш приїзд. А ми ждемо годину, півтора, може й більше, аж заходять до нас два цивільні пани, не пани, а підпанки чи краще сказавши „типи“. Фізіономії в них такі якісь каторжні, що, сказавши по російськи, „аж цеґли просять“ — зовсім наче товариші з Чека. Підійшли вони до нас, розпитали по російськи, хто ми такі, куди, за чим, всміхаючись при цьому якось глумливо, начеб радувалися, що ми попали їм у руки. Після них зайшов до нас якийсь румунський четар, колишній старшина австрійської армії. Він умів добре по німецьки. Ми розказали і йому про мету нашої подорожі та думали, що почуємо від нього щонебудь потішаючого. Але ні.

— В нас, — каже він — є наказ безпардонно відсилати всіх на той бік і ви будете мусіти вернутися також. Нічо не вдіємо з вами. Коли ми вас й пропустимо, то все одно ви попадете денебудь у руки жандармерії і ця перекине вас сама за Дністер. А що до Українського Штабу, то про такий в нас немає ніякої звістки. Зрештою за годину вернеться командант відтинку, тоді й почуєте остаточне рішення. — З цим він і відійшов.

— Погано, погано — повторяли ми собі з товаришем і все шукали нових арґументів для переконання румунів, що вони повинні нас перепустити або відставити до Ясс, де мав перебувати нібито наш повстанчий штаб. — А що, як ці цигани таки справді змусять нас вернутись? — задавали ми один одному питання. Та хоч відповіди не знаходили, то всеж не тратили надії, що остаточно наші бажання скінчаться для нас щасливо.

Коло третьої години врешті вивели нас ґранічери до команди. Приходимо туди. За столом сидить уже знакомий нам четар, а біля нього поручник, командант відтинка, а за ними крутяться як цуцики ці два цивілі, що також нас відвідували (це були аґенти сиґуранци).

Зачався допит. Ми розповідаємо по німецьки, четар переводить на румунське. Аґенти за той час нахиляються один до одного, щось шепочуть між собою, роблять ідіотичні міни, всміхаються... Поручник вислухавши наше оповідання, починає нас лаяти не згірше підстаршини зі станиці. Лютий, що ми зуміли незамітно дібратися на їх беріг. Хоч мені, щось у думці підповідає, що наша ситуація дуже погана, але я не трачу надії, бо бачу, що поручник бере папір і чорнило і починає щось писати. Значить протокол списуватиме.

— З цього все щось таки вийде — упевняю я сам себе. Коли поручник мав би думку нас завернути, то на якого чорта писав би протокол? Поручник списав наші назвиська і час та місце переходу, коли нахиляється до нього один з аґентів і шепче йому щось на вухо. Поручник слухає, киває головою, відсуває папір і розпитує нас про ціль нашої подорожі. Ми знову розповідаємо, що хочемо розшукати наш штаб, який керує протибільшовицькою акцією на Україні.

— В нас нема ніякого українського штабу. Все це, що ви говорите брехня — реве на цілу канцелярію. — В Румунії повстанчого штабу ніколи не було. А коли ви шукаєте за таким штабом, то у вас повинні бути відповідні леґітимації.

— І справді — подумав я — ми повинні були засобитися в якийнебудь хоч би папір з печаткою, на якій виднів би тризуб. А цього в нас нема, але хто міг це все передбачити!

А поручник кричить, наче його біс опанував. Врешті встав і каже, що за 15 хвилин нас відправлять назад. Сказавши це, він з четарем і аґентами вийшов з канцелярії, а нас вивели ґранічери на двір. Ждемо ми і ще не віримо, щоб це все було правда. Аж справді за 15 хвилин вертається поручник, четар і аґент знову, але вже з чотирма новими ґранічерами. Ці окружили нас і ціла наша валка рушає на вулицю. Ми просимо поручника, щоб він дозволив нам перейти через Дністер принайменше тоді, як уже стемніє. Та він й слухати нас не хоче...

Так йдемо ми містечком, наче на смерть засуджені злочинці. Попереду і збоку нас ступають ґранічери, а за нами поручник з четарем і аґентами. Молдовани стають на вулиці, збігаються в купки, глядять на нас як на небувальщину і також долучуються до нашого походу. За яких десять хвилин скрутили ми на якийсь вигін і дійшли над самий Дністер.

— Ну гайдац — командує нам поручник, а рівночасно ґранічери звімають з плечей крісы, наводять на нас і собі плямкають „гайдац“. Ми пройшли кілька кроків і оглянулись. Шість проти нас звернених крісів — одно слово циганського поручника і вони бухнуть на нас вогнем... Нічого робити, треба йти далі. За хвилину виходимо на лід. Я глянув управо — скіс на Рашків. Він притулився до дністрових круч, наче ласті-

ши його в безтямнім стані до сусідньої хати, інші кинулись на рятунок лекше постріленого Михайла Кисіля, ще інші побігли до начальника громади, щоб завізвав поліцію для поскромлення названих Пелехів.

Спроваджені вечором того самого дня лікарі, а саме: д-р Лемішка з Камінки Струмилової і д-р Лотович з Милятина, заосмотрили рани і веліли відвезти Андрія Стефанишина на клініку до Львова, а Михайла Кисіля полишили домашній опіці. Перевезений з трудом до львівського шпиталя Андрій Стефанишин незабаром помер і його поховали на львівськім цвинтарі. Покійний був ковалем і з ковальства удержував себе та стареньку маму. Тло описаної вище події таке:

Село Вирів, до-недавна спокійне і чисто українське, зворохобив, заразивши незначну частину місцевого населення москвофільством, лідер кацапів у Соколові, пов. Камінка Струм., Грень Кошицький, старший селянин, що купив на парцеляції у Вирові ґрунт і переселився туди з Соколова. Від часу переселення того Кошицького спокійне життя населення Вирова зовсім попсувалось. Він почав залицятись зі своїм москвофільством до хлопців і кількох собі навіть позискав, м. ін. і згаданих обох вище Пелехів. У того Кошицького концентрується всяка робота, якої метою є розбити спокійне життя населення Вирова, знищити культурно-освітню працю в місцевій читальні „Просвіти", знищити кооперативу та оснувати читальню Качковського. Впливові названого москвофіла підпав цілковито місцевий начальник громади, Олекса Якимовець, який, збитий з пантелику, не знає, чи тягнути за Кошицьким, чи боронити справ громади. В часі останніх подій у Вирові він стратив зовсім голову і не здавав собі справи з цього, що і як має робити начальник громади в такій ситуації, яка витворилася в селі в днях 19. і 20. серпня ц. р. Боявся навіть вислати післанця до постерунку поліції в Желехові з доманням вислати негайно постерункового, який мав би розброїти Пелехів, чого від нього люди рішучо домагались.

На жаль, всі москвофільські провокації супроти українців проходять їх провідникам безкарно, тому не диво, що вони переконані, що їм вільно все, навіть убивати своїх противників. Питаємо: Чи і коли прийде кінець москвофільським громилам убивникам? Коли стріне їх заслужена кара?

Ви маєте в себе кілька рідних установ, а чи Ви знаєте, що на чужині пропадають душі наших рідних братів? Тому присилайте передплату на українську пресу та місячні видання „Просвіти" та призначуйте їх для своїх братів.

З природи й техніки.

БЕЛЬҐІЙСЬКИЙ СТРАТОСФЕРНИЙ ЛЕТ.

Дня 18. серпня ц. р. вилетіли у стратосферу професор д-р Макс **Козінс** і його 23-літній асистент Нерее **Вандерельст.** Ґондоля Козінсового бальону була майже зовсім така сама, що й у Пікаровім бальоні. Розуміється, що її дещо уліпшили, а враз із цим і видосконалили наукові апарати, які треба було забрати зі собою. Літаюча лябораторія була прикріплена 30 каблями до величезного, виповненого воднем бальону.

Нічю з суботи на неділю бальон осів гладко у Югославії. Оба дослідники перебували у повітрі тільки одну годину довше, ніж задумували. Козінс подав до відома, що найбільшу висоту 16.000 м. осягнув бальон розмірно в дуже короткім часі після старту. Оба дослідники не зазнали ні дошкульного зимна, ні тиск повітря у ґондолі не утруднював їм віддиху. Пороблені підчас лету наукові обсервації, як запевняють, є незвичайно добрі.

ЛЕТУНСЬКЕ МІСТО.

Близько Риму розпочали будову летунського міста Монтечіяле. Буде це перше місто у світі. Центральним будинком нового міста, що віддалене від Риму 24 кільометри, буде дослідний інститут летунства та летунський арсенал з великими лябораторіями. Для дослідів гидроплянів вибудують довгий на тисячу метрів водяний канал. Крім цього нове місто буде мати великий спортовий стадіон.

ДЕШЕВІ Й БЕЗПЕЧНІ ЛІТАКИ ДЛЯ АНҐЛІЇ.

Одна англійська летунська фірма збудувала літак, призначений для широких кругів громадянства. Його мають почати продавати у найближчому році в ціні 150 фунтів (4000 золотих). Цей літак, як запевняють, буде абсолютно забезпечений перед спаданням на землю. Стартує та причалює на невеликій поверхні; він довгий на 5 метрів, широкий на 2.30 метра та має мотор потужности 500 коней. Його швидкість буде 170 кільометрів на годину.

ЧИ БУЗЬОК ПОЖИТОЧНИЙ ЧИ ШКІДЛИВИЙ?

У Східних Прусах дозволила німецька влада застрілити у повітах Ґумбіннен та Кенігсберґ 294 бузьків. З цього числа 110 бузьків передали дослідній обсервації птиць у Росситтен, щоби там розслідити їхні шлунки.

Вислідки цих розслідів виявились сензаційними. Крім рослинних волокон і великих кількостей дрібних камінчиків та піску, що служать усім птицям до розтирання їжі, найшли в шлунках убитих бузьків переважно комахи. А саме були там хрущі всякої величини та ріжних родів, зелені коники, гусениці, борозняки; ок. 15 відсотків найшли дождживників, деколи слимаків. З вищих звірят були в шлунках бузьків жаби, миші, ящірки, кертиці, але ні сліду пташиного піря, ні сліду кісточки або й волосу молодого зайчика.

З цього видно, що про велику шкідливість бузьків не може й бути мови.

ДАЛЬШЕ ОСУШУВАННЯ ПОНТИНСЬКИХ БОЛОТ.

За границею думають, що після заложення на місці осушених понтинських болот оселі Сабавдії дальші праці над осушенням цих болот припинилися. Одначе італійський уряд постановив осушити всю забагнену околицю. В тій цілі приготовляють закладини нової оселі Понтинії, що стане столицею нової провінції Літторії, утвореної з осушених понтинських болот. Понтинію вивінують у землю поверхні 17 тисяч гектарів. Нині ця земля частинно покрита ще багнами, частинно типовим для цієї околиці лісом.

Для закладеної давніше Сабавдії, що має сьогодні вже дещо мешканців, треба нових 1.097 селянських хат. Аби нову громаду (Понтинію) получити вигідно із сусідніми повітами, треба вибудувати 200 кільометрів гостинців. Для відводнення цієї дещо сухішої околиці треба буде 967 кільометрів каналів. Робітників для цих нових робіт спровадять з інших частин Італії та уможливлять їм відтак осісти на осушеній землі на постійне. Основні камені під Понтинію покладе сам Мусоліні 18. та 19. грудня ц. р.

НА ЩО ВМИРАЮТЬ ПТИЦІ В НЕВОЛІ?

На це питання дають відповідь досліди „Британійського товариства для плекання птиць". А саме виявилося, що найчастішою причиною смерти полонених птахів є апоплексія; одна пята частина всіх птиць гине цією наглою смертю. Відтак багато птахів гине на запалення легенів, потрясення мозку та нежит кишок. Інакше представляється справа з птахами, що живуть на свободі. Вони найчастіше стають жертвами хижаків, недостачі поживи та холоду в зимі.

БОГЕМІЮМ НЕ ІСТНУЄ.

Недавно повідомляли ми на цім місці про те, що директор чеської державної фабрики урану та раду в Яхимові Одолен **Кобліч** відкрив новий (93) хемічний первень, який запропонував назвати „богеміюм". Одначе на днях цей дослідник оголосив з гідною признання щирістю, що при додаткових контрольних дослідах виявилося, що його препарати мали в собі значні кількости вольфраму; цей вольфрам був причиною того, що Коблічеві тільки здавалося, що має до діла з новим первнем. Таким робом 93. первень не є ще викритий.

НАТУГА ЕЛЄКТРИЧНОЇ СТРУЇ ПРИ ГРОМАХ

Ще 1926 р. почали в Німеччині міряти натугу електричної струї при ударі грому в громозвід. Минулого року перевели такі поміри на велику скалю. При цьому виявився, що найчастіше при ударі грому громозвід відпроваджував до землі відємний електричний наряд хмари. Пересічна натуга струї рівнялася від 10 тисяч до 30 тисяч амперів. Рідко виступали натуги 50 тисяч амперів. Максимальна натуга, яку зміряли підчас цих обсервацій, була рівна 60 тисячам амперів.

ЛЕТУНСЬКА ОБОРОНА ПАРИЖА.

У французькім журналі „Жені Сівіль" з червня ц. р. обговорений майже фантастичний проект французького інженіра Г. Льоссіє. А саме він плянує збудавати високу на 2.000 метрів вежу із залізобетону. Ця вежа малаб бути обсерваційною точкою для військових летунів і таким робом служилаб для повітряної оборони Парижа.

Плита фундаменту цієї вежі малаб у промірі 400 метрів. На ній спочивалаб основа вежі: округла плита з 200-метровим проміром. Стіни вежі булиб долом широкі на 12 метрів. Чим дальше в гору, тим вежа булаб тонша, так що її промір на самій горі мав би лише 40 метрів. На висотах 600, 1300 та 1800 метрів ця залізобетонова вежа дісталаб великі, округлі, на

вяче гніздо: вид на нього звідтіля чудовий. Та в цій хвилині не про красу природи я думав, а про те, щоб більш-менше зміркувати, чи в містечка видно нас на Дністрі, чи ні. По моєму розрахунку нас з Рашкова могли большевики запримітити і тому пройшовши яких пятьдесять кроків по ріці, ми зараз скрилися за ледовими зломами, щоб діждатись ночі. Тут я виняв і подер свій записник.

— Коли попадем у руки кацапні — комбінував я — то будемо крутити, що ми втікаємо з Румунії до совітського раю. Не маючи при собі ніяких записок, хто зна, чи не вдасться деяк викрутитися з халепи.

Скрившись за ледові вали стали ми слідити український беріг. От пройшла з Рашкова одна стежа, за пів години друга, а там уже стемніло зовсім і ми могли знову піднятися на ноги. Обережно нога за ногою дійшли ми врешті до берега, перебігли дорогу і гайда пятися на кручу. От, ми вже над Рашковом, та тільки біда, що не можемо зорієнтуватися, куди нам йти до Катеринівки... Ходили, ходили по полі, аж під північ дотяглись до неї.

Приходимо до хати нашого провідника, стукаємо. Чуємо, він підходить до вікна, потім мурмоче щось, виходить до сіней і відкриває двері.

— А що сталося, мабуть завернули прокляті молдовани?

— Завернули, — кажемо і ввійшли до хати. Хазяїн засвітив світло, а хозяйка з печі:

— А бачите, я вам говорила не йдіть, а піждіть ще день два. Я знала, що ви з дороги завернетесь, коли підете того дня. Я вам тепер признаюсь, що коли ви сиділи в мене так я пішла до ворожки (в тім самім селі), щоб мені поворожила. От вона мені й сказала: в тебе є кожне двоє людей, вони вибираються в далеку дорогу. Хай же вони сьогодні не йдуть, а піждуть день або два, тоді будуть мати щастя, а підуть сьогодні, то стріне їх лихо. Тому то я вас так намовляла, щоб залишились ще в нас...

— Годі, годі жінко... Бог один знає і кожного чоловіка направляє... Що там твоя ворожка. Ти от краще поглянь у піч та дай повечеряти гостям, а то вони зовсім заморились...

І справді під цю хвилину Гр. говорив дуже до речі. Бо ми проголодувались у цих молдованів і промерзли, блукаючи вночі, як собаки. На наше щастя хазяйська піч оказалась непорожньою (тоді ще московські розбишаки не важились грабити українського дядька так як тепер). В ній знайшовся ще борщ і щось у роді налисників, а навіть здоровий кусок „свині".

*

На другий день примаджали ми до Шершинець. Я закватирувався ще на один день до лічниці, потім подався в Київ до школи, яку приміщено в Кадетському Гаю. За місяць чи півтора стрінувся я в Києві зі сот. Андрухом і Опокою і став з їх доручення працювати над підготуванням школи до майбутнього збройного загального повстання. Я розказував Андрухові про мою пригоду в Бесарабії і від нього довідався що поручник, який завернув мене назад, називається Попесфеску і що всі румунські пограничні старшини, майже без винятку, перекуплені большевиками. По деяких румунських пограничних станицях мали навіть, як казав Андрух, сидіти таки справжні чекісти. Мені тоді мимоволі пригадалися ці два цивілі з Вадь-Рашкова...

150 метрів широкі плятформи. На цих плятформах знайшлиб приміщення гармати. З цих плятформ малиб відлітати також літаки (а також на них приземлювати), так, що повітряна оборона Парижа булаб запевнена з кожної висоти.

Хоч це покищо лиш проект такої вежі, то він все таки вказує, як Франція старається на всі способи оборонити себе перед ворожим наїзтом.

ОДЯГ ЗІ ШКЛА.

Англійські текстильні фабриканти впали на зовсім нову ідею, матерії зі скла. Така матерія виглядає зовсім так само, як інші одягові матерії; тільки складається з дуже тонких скляних волокон, перетканих бавовною, вовною або шовком. Скляні матеріяли є, як кажуть, незвичайно міцні та практичні. Можна їх завинути і сховати до валізи; вийняті звідти вони зовсім непомняті.

Скляна матерія відзначається ще й тим, що літом вона провівна, себто охолоджує, зимою огріває. Крім цього можна з неї змити кожну пляму. По всякій імовірности розпічнеться в Англії масова фабрикація скляних матеріялів.

А. Л.

Прем'єр Татареску в Югославії.

Габсбурська проблема на овиді.

З Білгороду повідомляють, що в понеділок 3. вересня ц. р. приїхав румунський премієр Татареску. На двірці привитали його премієр міністрів Узунович, міністер закордонних справ Єфтич і посли Румунії, Франції, Чехословаччини, Греції і Туреччини. Татареску залишився в Білгороді три дні ва мав довші наради з державними мужами Югославії про пекучі політичні проблеми, які заторкують обі держави. Крім того радили над затісненням господарських взаємин між Румунією і Югославією та візитою румунського короля Карла в Білгороді. Премієр Татареску хотів приглянутися новим адміністративним реформам в Югославії, щоби підготовити реформу адміністрації в Румунії.

„Берлінер Тагеблят" довідується, що предметом білгородських нарад є теж заходи австрійських і угорських монархістів задля привернення Габсбургів на престіл. З тими заходами вяжуть теж б. еспанського короля Альфонса, який перебував якийсь час в Австрії, опісля в Югославії, а тепер задумує стрінутись з румунським королем Карлом. Отже візита румунського президента міністрів Татареску в Білгороді мала би на меті висондувати становище Малої Антанти супроти габсбурської проблеми.

Приволжська округа приготовляється до мобілізації.

(УП) По відомостям з Москви виїхав комісар народньої оборони Ворошилов в окруженні великого числа вищих військових начальників у половині цього місяця в приволжську військову округу. В його окруженні находяться: начальник головного штабу Єгоров, начальник военнохемічної управи Фішман, начальник мотомеханізованих військ Халепський, начальник повітряної оборони Каменєв і багато інших вищих начальників московської армії. Досі ще того не бувало, щоб команда червоної армії в такому складі перевірювала приволжську округу. Совітська преса закриває правдиву ціль поїздки команди армії. Виходить, що нїби то вони цікавляться колгоспами тої округи. Одначе на ділі відомо, що приволжська округа є головною резервою для підсилення далекосхідної армії. Тому поїздка команди червоної армії й самого народнього комісаря оборони набирає у звязку з тим зовсім іншого значіння, як це подає преса. Натяком на те, що так воно є, як ми подаємо, а не так, як совітська преса, є вістка, що в деяких колгоспах діти, зорганізовані в організацію піонірів, витали Ворошилова піснями далекосхідних партизанів. Ворошилов з окруженням приглядався маневрам військових частин округи коло Саратова, а дальше відвідав важніші колгоспи. В колгоспах мав він промови, в яких завзивав колгоспників саме в цьому році віддати державі якнайбільше хліба для посилення оборонеспосібности країни. Крім цього Ворошилов відвідав военну індустрію в Саратові, де є найбільша фабрика набоїв і запальників до них.

По останнім вісткам військо приволжської округи, що досі складалося з 5 стрілецьких дивізій та одної кінної, тепер збільшено. Сформовано новий стрілецький корпус на Уралі і кілька резервових дивізій. Так само значно збільшено силу повітряну та мотомеханізовані частини червоної армії.

Ця вістка говорить сама за себе. Навіщож булоб збільшати частини, колиб большевики дійсно були так мирно настроєні, як це вони запевняють увесь світ? Таж літаками не будуть ловити горобців, а мотомеханізованими частинами ловити кірґізських верблюдів...

Конґрес національних меншин.

БЕРНО, 5. 9. ПАТ. Вчора відбулося перше засідання конґресу національних меншин. Предсідник конґресу д-р Вільфан і генеральний секретар д-р Е. Аменде зясували основи 10-літню діяльність і успіхи конґресів національних меншин. Після дискусії принято такі резолюції. 1) Передумовиною миру є здійснення засади самоозначення народів; 2) Висловлено подяку міжнародним організаціям і Міжпарляментарній Унії за піддержку справи меншин. 3) Висловлено надію, що приняття СССР до Ліґи Націй уможливить зорґанізувати допомогу голодуючим народам.

Бесідники назагал ставилися прихильно до польського проекту поширити договір про охорону меншини на інші держави. Підкреслювали, що цей проект є тактичним маневром з метою ослабити міжнародні зобовязання. Бесідники критикували поширення охорони меншин на цілому світі та домагалися, щоби обмежено її тільки до европейських держав. Світовий союз поляків ставили як зразок до наслідування.

Нова нота Японії до СССР.

ЛЬОНДОН, 5. 9. ПАТ. Бюро Райтера повідомляє з Токіо: „Японський міністр закордонних справ Гірота переслав большевицькому амбасадорові в Токіо Юреневі ноту з відповідю на ноту большевицького уряду з 22. серпня ц. р. про арештування залізничних урядовців східно-китайської залізниці. Японська нота підкреслює, що залізничних урядовців арештувала манджурська влада, бо судове слідство виявило ватагу змовників з метою нищити поїзди з транспортами війська. Японський уряд заперечує, наче б залізничих урядовців арештували тому, що зірвано переговори про купно-продажу східно-китайської залізниці. Японський уряд висловлює побоювання тому, що ці замахи спрямовані проти військових поїздів. Нота стверджує, що арештовані большевицькі урядовці належать до тайних орґанізацій, які мали на меті поширювати неспокій і заворушення в Манджу-Ко. Крім того деякі урядовці плянували бандитські напади і давали напасникам вибухові матеріяли.

—o—

Приїзд німецьких журналістів до Польщі.

У половині вересня приїдуть до Польщі німецькі журналісти, які відвідають Варшаву і більші міста, а між ними і Львів.

Персія голосуватиме за приняттям СССР.

ПАРИЖ, 5. 9. ПАТ. Агенція Аваса повідомляє, що в Тегерані слідкують уважливо за переговорами СССР у справі приняття до Союзу Народів. Кореспондент Аваса запевняє, що Персія голосуватиме за приняттям СССР до Союзу Народів.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 7. ВЕРЕСНЯ 1934.

ОЛЕКСАНДЕР КЛИМКО.

В гостині у Баті.

ОГЛЯДИНИ ВЕЛИЧЕЗНОЇ ФАБРИКИ ОБУВИ.

Коли візьмемо до рук щодня рано ґазету повну вісток про конференції, розброєння, мораторії, векслі, страйки, повені буревії, — здається нам, що світ тільки мучиться, як вийти з лихоліття і людство тупцює на одному місці.

А проте є люди, що не журяться ні крізою, ні стихійними нещастями, навіть не бачать хмар на небі і мають щораз більшу енерґію до праці.

Ці думки виринули в мені під свіжим враженням прогульки у товаристві кількох дневникарів і представників преси до промислових підприємств Баті, оснований у Хелмку, недалеко Освєнціма. Ще недавно, бо в 1931 р. серед карлуватих соснових лісів і мочарів було тут маленьке, бідне село ледви з кількома хатинами. Люди вбогі, обдерті, виголоднілі, як це можна було бачити вже на перший погляд, з дня на день виглядали кращої долі.

НА ВІДЛЮДДІ ПОВСТАЄ ФАБРИКА.

Аж ось у 1931 р. фірма Батя постановила заснувати тут ще одну свою фабрику. За неповних три роки великі простори неужитків перемінилися у велику промислову оселю. Нині кипить там гарячкова праця, за яку около 2000 людей дістає добру винагороду. Підходимо ближче. Величезний простір, огороджений сіткою, серед травників незвичайно чисто утриманий і засаджений овочевими деревами, будівлі — величезні, залізобетонні.

Поодинокі фабричні будинки — просторі, повні світла, де при якихось дуже вигадливих машинах кипить типово американське темпо праці. Треба подивляти всю цю орґанізацію та величезні вклади, силу людської енерґії. Творцем всього був пок. Тома Батя; тепер його діло веде далі його брат І. А. Батя.

ВЕЛИЧИНА ПІДПРИЄМСТВА.

Фабрику оглядаємо під проводом директора Альойза Ґабезама, який уже кільканадцять літ працює у цій фірмі і веде її з незвичайним хистом, постійно її розвиваючи. Помагають йому дир. Капко і ред. Венґльош, що видає окрему ґазету, власність фірми Батя. Вони вміють наладнати згідну працю між таким великим збором робітників і співробітників, витворити приголожу атмосферу, влити в них охоту до праці.

Фабрики в Хелмку побудовані на зразок головних заведень у місті Зліні (Чехословаччина), де працює 20 кілька тисяч робітників ріжних національностей. Це підприємство має свої філії в ріжних частинах світу. З країв, де находяться філії, виїздає річно по кільканадцять хлопців на науку до централі.

У фабриці в Хелмку працює постійно з тисячка робітників, що виробляє денно 7—8 тисяч пар усякої обуви (шкіряної та ґумової). Фабрика скуповує сирівці і переробляє їх у себе, тимсамим помагаючи хліборобові. Безробіття через те зменшується, бо бідні люди можуть найти заробіток, ще й користуватися доброю і дешевою обувою.

ПЛАТНЯ І ПРАЦЯ РОБІТНИКІВ.

Робітники у фабриці Батя працюють в найгигієнічніших умовах у державі. Швець там найкраще плачений з усіх шевців. Фірма розвивається так добре, що ніколи ще не винна була за податки і взагалі не мала довгів.

Фабрика має власні грища і спортові клуби, кілька літаків, летунський майдан, пожежну сторожу, театральну салю, бібліотеку, крамниці, кооперативу, власні їдальні. У цих їдальнях робітники дістають дешевий і добірний харч (обіди та вечері).

Винагорода робітника залежна від його кваліфікацій і вагається від 20—80 зол. тижнево. Робітники пильні, працьовиті, дістають часто грошеві нагороди за краще виконану роботу. Поодинокі відділи мають свої одностроі, які надягають при нагоді всяких свят.

Виходимо з цього великого підприємства з почуванням заздрощів, чому досі не маємо у себе людей, які моглиб би власною ініціятивою й енерґією зорґанізувати більший осередок праці, де тисячі людей моглиб би мати добрий заробіток, а сам розвиток такого промислу підносив би загальний добробут.

—o—

ФРАНЦІЯ ВИМИРАЄ.

„Сандей Експрес" приносить довшу статтю Мусолінія п. н. „Біла раса вимирає". Присвячуючи спеціяльну увагу вимиранню Франції, автор пише: „Якщо плідність французьких подруж буде дальше зменшуватися в темпі останніх 18 літ, то за 10 літ Франція буде реєструвати річно найвище 550.000 уродин. З недостачі платників французький уряд не зможе зрівноважити свого буджету, з недостачі мужчин держава не зможе оборонити своїх границь. Не ходить про небезпеку далеку, але дуже близьку. Франція не має години часу до страчення, щоби знайти спосіб заради. В кількох департаментах треба вже тепер замикати школи з причини недостачі учнів, в інших французьких школах учаться переважно імігранти: італійці, поляки, еспанці. Якщо справа не зміниться, то можна передбачити, що при кінці століття Франція буде мати менше населення, ніж теперішня Еспанія".

Заручини Оттона Габсбурґа?

ПАРИЖ, 5. 9. ПАТ. Як повідомляє агенція Аваса в Риму, італійський король з королевою прибули до Вія Реджо, де зложили візиту б. цісаревій Зиті. У звязку з тою візитою італійської королівської пари розійшлися в Римі поголоски про заручини Оттона з наймолодшою донькою італійської королівської пари Марією, які остаточно постановлено. Авас додає, що тепер годі перевірити цю поголоску.

—o—

НОВИНКИ

— **Робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, пл. Капітульна 3, I. пов. Тел. 54-46.** Приймає футра до перехову на літо. 1287 35-?

— **Приймаю адміністрації реальностей.** Ігнат, Львів, Куркова 24. 202 9-10

— **Випозичальня книжок** при Українській Книгарні й Антикварні у Львові, вул. Рутовського 22. поручає **новини літературні** в українській, польській і німецькій мові. **Найбільший вибір усіх шкільних лектур.** 17/79 2-3

— **Найкраще** випраний ковнірець тільки в українській пральні „Брін", вул. Бляхарська 21. 18-20 ¿—?

— **Річний абонамент** на комплетне умундурування студента, а саме: убрання, плащ та мундур військового підготовлення ратами по 10 зол. місячно, лише в спеціяльнім магазині студентських убрань **А. Віттельс, Львів, Рутовського 7,** напроти катедри. 20/80 1-?

— **Взиваємо всіх товаришів адвокатських аплікантів** негайно вписатися в надзвичайні члени Союза Українських Адвокатів. Прохання з поданням персональних даних і потвердженням патрона, просимо пересилати на руки м-ра Теодора Стефаника, Львів, Підвалля 7, II. пов. Рівночасно просимо також усіх тов. абсольвентів права в організаційних цілях зареєструватися в С. У. А. з поданням своїх персональних даних. — За секцію аплікантів при С. У. А. М-р Т. Стефаник, Львів, Підвалля 7. II. 268 1—2

— **Незрівнані тісточка,** правдивий цейльонський чай і оригінальна гавайська кава є у Львові тільки в цукорні Д. Стецькова при вул. св. Миколая ч. 7. Хто хоче відпочати, покріпитись і познайомитись з незрівнаними цукорничими виробами нехай іде до цукорні Д. Стецькова.

— **Вийшли на волю.** Як довідуємося, в понеділок 3. ц. м. випущено зі слідчої вязниці у Станиславові на волю кільканацятьох молодих українців, що сиділи там від кількох тижнів. Між тими, що опинились на волі, є теж м-р Бойчук.

— **Хто виграв на льотерії?** В нинішнім дні тягнення Держ. Кляс. Льотерії впали виграні на такі числа: 20.000 зол. на ч. 129291. 10.000 зол. на ч. 80340 83639 116256 70460. 5.000 зол. на ч. 12031 130203 157008 161395 80109 121397 122198. 2.000 зол. на ч. 2409 6606 10852 12665 20768 21814 33256 36240 44092 53221 55612 73098 81796 84123 87078 111748 132384 143076 151462 153167 163052 13453 30286 42422 42643 46519 54562 57549 62158 62654 67052 69541 84886 92967 95672 98875 105658 106208 111620 130687 136964 137141 145448 145884 159160 164218 166370. 1.000 зол. на ч. 4228 14018 15903 23289 22490 26924 31704 33307 38177 46561 47480 49275 54103 55648 56095 58518 61084 65822 67826 69878 70090 80906 86427 93395 95238 99674 101427 106011 131936 132236 134614 138719 140781 146657 148154 148421 155159 157505 161985 164804 2926 6118 7097 15731 20263 24562 29544 50044 55595 59155 59641 64077 64124 65687 67334 68907 69090 70633 81024 85078 86133 86997 88538 94752 103941 104746 105587 111806 115298 123346 127551 136954 137675 139968 44250 149628 150828 151890 154659 161907 169228.

ВІДГУКИ ДНЯ.

„Нарікайли".

Цілими десятками літ нарікаємо на щось і — ані в гадці нам направляти лихо. А коли хтось і вирветься як Пилип з конопель та почне робити міну, що хоче направляти, тоді всі на нього, як на скажену собаку.

— Хто? Він?! Та з чим!? Дурно витратить громадські гроші!

А хтось, хто трохи по латині любить.

— Кавеант конзулес, бо з цього може вийти детріментум.

Третій таки попросту.

— За мало горшків каші зїв. Ми вже виділи таких мудрагелів. О, який мені знайшовся!..

А той, що знайшовся, швидко губиться і життя пливе далі як плило, а люди далі нарікають як нарікали.

Хто зна, може нарікання стало нашою психічною потребою і тому горе тому хто хоче нам зрабувати хоч одну тему до самобичування.

Тем тих у нас — як піску в морі. Одні правдиві — другі уроєві, одні накинені — другі оригінальні. Більша часть з них зовсім непотрібно затроює нам життя, бо нічого лекшого, як викинути її і раз на все скреслити з програми.

Наприклад т. зв. товариське життя!..

Скільки нарікань доставила нам і напевно ще довго доставлятиме ця тема.

Цей, той і тамтой стане і нарікає:

— Брак, пане товаришу, товариського життя неодно вже лихо заподіяв. Люди сторонять від себе як вовки. Та що я кажу: вовки! В них раз на рік товариське життя дуже гарно процвітає. А в нас?

— Кріза, загальне зубожіння... — пробуєте виправдувати.

— Ах, ви думаєте про приватні доми! Ніхто не має претенсій. Але публично по касинах, клюбах і тим подібне!?

— Правда. Але на це треба відповідного льокалю, а на відповідний льокаль треба відповідного числа членів, а на відповідне число членів треба відповідної...

Одні кажуть: культури, другі: аґітації, треті: атракції, а песимісти: що це загалом неможливе.

Так воно діється по всіх містах і містечках, але я маю на думці Львів.

Є „Бесіда" — льокаль: пожалься Господи! Є „Молода Громада" — без льокалю.

А тимчасом:

— Скажіть мені, добродію коханий, що є з тою „Народною Гостинницею".

— Винаймає кімнати для гостей.

— Я не про готель, а про ресторан.

— Теж винаймає.

— Але як?

— Зовсім просто: Шукає підпаємця, потім йому винаймає, потім підпаємець не платить, потім вона його скаржить, потім процес триває три роки, потім вона виграє, а ще потім — да капо аль фіне.

— Бійтеся Бога! І довго це вже так?

— Менш-більш від світової війни.

— А довго ще так буде?

— Не знаю. Думаю, що ні. Може ще кільканадесять літ, може й то ні.

— Бо, бачите, я нераз собі міркую: Який то ідеальний льокаль на українське касино. Зараз оживилось би товариське життя!

— Напевно. Але...

— Що „але"?

— Але це неможливе.

— Чому?

— Раз тому, що він на це дуже добре надається, а друге тому, що ми не малиб тоді одної теми до нарікання, а по третє тому, що загальні збори не моглиб дати признання Управі за знамените провадження „Гостинниці"

— Маєте рацію...

І тоді оба разом:

— Боже, Боже! Який у нас занепад товариського життя! Ох!..

Галактіон Чіпка.

— **Затверджені кари.** Староство в Мостиськах наложило адміністраційні кари на кількох священиків, що посвятили могили, висипані селянами в память поляглих українських вояків. Засуджені не приняли тих кар і відкликалися до окружного суду в Перемишлі. В останніх часах відбулося в тій справі кілька розправ, на яких суддя Матля затвердив наложені староством кари.

— **Не вільно фотографувати на залізницях.** Залізнича влада пригадує, що робити фотографічні знимки на терені залізниці заборонено. Фотографування двірців, віядуктів, залізничих мостів і т. п. без дозволу залізничої влади є переступством з арт. 6 розпорядку президента республики про шпигунство. Виїмково залізнича влада позволяє робити знимки на двірці, коли приїздять або відїздять деякі особи. Цей виїмок допускається тільки до осіб, що находяться на пероні або у потязі.

— **Боротьба з червінкою.** У звязку з акцією санітарної влади, що має на меті боротьбу з пошестю червінки у Сх. Галичині, з Варшави мають виїхати до воєвідств станиславівського і тернопільського епідемічні комісії та рухомі шпиталі.

— **За залишення окружного суду в Сяноці.** До Варшави прибула делеґація українського населення з повітів ліського й сяніцького під проводом Теодора Ленька з Волосатого і просила представників уряду, щоби задержали окружний суд у Сяноці. Зачувати, що урядові кола віднеслися прихильно до цього домагання.

— **Львівська хроніка.** І. Баран, 61-літний емерит, який перебував у закладі для умово недужих на Кульпаркові, кинувся під колеса вагону і негайно помер. — При вул. Львівських Дітей ч. 36 скочила з другого поверху Е. Кураба, 21-літня перекупка, ратуючись перед погонею розюшеної юрби перекупок, які підозрівали її у крадіжі ваги перекупки Новаківської.

— **Страшна пімста.** Василь Козловський зі села Нестаниць пов. Радехів вистрілом з кріса зранив тяжко в груди Олену Пташник. Причиною злочину особиста пімста.

— **Самогубство податкового екзекутора.** В Чорткові постріливcя тяжко податковий екзекутор скарбового уряду Ян Міхалец. З листів, які залишив, виходить, що причиною самогубства були грошеві зложивання.

— **Краєва хроніка.** В копальні нафти „Полянка" в Биткові пов. Надвірна триває вже два тижні страйк робітників, що домагаються підвишки платні. — В Палагічах пов. Товмач господар Василь Дутка убив палкою Івана Кидрицького, який займив його коні, що паслися на полі. — В Жабю-Ільці пов. Косів утопилася 28-літна гуцулка Анна Риндзак, упавши з кладки в ріку Черемош.

— **Триста тисяч безробітних у Берліні.** Державний комісар для м. Берліна д-р Ліперт заявив, що столиця Німеччини має тепер коло 300 тисяч безробітних. Програма боротьби з безробіттям передбачує заняття 80.000 молоді в праці на ріллі.

— **Рекорд у трансфузії крови.** В т-ві Червоного Хреста в Льондоні показували як особливість молоду людину Джефері, який 50 разів давав свою кров для хорих. Джефері каже, що після трансфузій позбувся болів голови, на які терпів часто.

ДИВОГЛЯДИ.

ЛІЦИТУЮТЬ НЕМОВЛЯ ЯК ВЛАСНИКА ФІРМИ.

В Утрехті вродила минулого тижня одна жінка дитину. Батько тої дитини помер тиждень раніше. Коли тільки його дитина прийшла на світ, годину пізніше, вписали її до торговельного реєстру як наслідника майна батька. Дитина мала дві години життя і вже була записана як власник фірми. Ще дві години пізніше проголошено урядово банкроцтво цієї фірми. Таким робом життя одноденної дитини почалося під знаком двох торговельних операцій.

ПОЧЕСНІ ГРОМАДЯНИ СІНҐ-СІНҐУ.

Усі чули про страшну американську вязницю Сінґ-Сінґ, де саджають найбільших злочинців і найнебезпечніші елементи. Там влада завела всякі технічні винаходи, щоби злочинці не могли втекти. Вязниця творить зовсім окрему автономічну одиницю, де її члени опікуються одни одним і яко мога розважають. Тепер придумали вони новий титул „почесного громадянина Сінґ-Сінґу" для тих, що найбільше причинилися для добра вязнів. Цього року двох дістало це відзначення.

При всяких нагодах збирайте датки на мандрівні бібліотеки, які підуть на західні землі.

Дописи.

ЛЬВІВЩИНА.

Посвячення кооперативного дому з Зашкові. Село Зашків може почванитись неабияким здобутком, а саме здвигненням кооперативного дому в долішній частині села, в якому приміщена філія місцевої кооператива, що розвивається дуже гарно. Головна крамниця міститься здавна в читальняній домівці по середині села. Посвячення нововибудованого кооперативного дому відбулося при великому здвизі громадян у неділю 2. п. м. По торжественній Службі Божій у місцевій церкві рушив процесійний похід до новозбудованого дому при співі гарно вишколеного читальняного хору. Посвячення дому довершив о. прал. Пясецький зі Львова в асисті місцевого пароха о. Володимира Мармаша й о. Василя Мармаша, який виголосив опісля прегарну промову-проповідь про вагу нового здобутку селян Зашкова. Після посвячення витав селян Зашкова з їх досягненням ревізор п. Михайло Козланюк в імени Центросоюзу, а потім виголосили короткі привіти делегати кооперативних установ із сусідніх сіл. Пополудні того дня відбувся фестин, получений з популисом дитячого садка під управою п. Слави Денисівної. Популис, у якому взяли участь малі діти і доріст, випав дуже гарно і був доказом, що провідниця садка у Зашкові завдала собі немало праці, аби вишколити так справно своїх вихованків.

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

„УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ“, місячник. Відень, липень—серпень 1934. Зміст: Жінка прикрасою марки. Технічне виконання польських марок. Звідки пішла поштова трубка? Пригоди рожевого Меркурія. Повітряна пошта СССР. З історії пошти в Галичині. Нові марки. Дрібні вісті.

„ШЛЯХ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ“, педагогічно-методичний тримісячник, орган „Взаємної Помочі Українського Вчительства“. VIІ-ий річник. 1934. ч. II. Зміст: Ю. Богданів: Педагогічна психольогія; Я. Кузьмів: Світ очима сільської дитини; П. Мечник: Індивідуальні характеристики дітей; д-р Всевол. Метельський: Психольогічні досліди при виборі звання; Огляд педагогічного, виховного й освітнього руху; Критика й рецензія.

PRZEGLAD SPOŁECZNY, Львів, ч. 7—8, Р. VIII.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Український Нар. Театр ім. Тобілевича.

Болехів:
6. IX. „Залізна Острога.“

Стрий:
7. IX. „Товаріщ“.
9. IX. „Залізна Острога.“

Конюхів:
8. IX. „Залізна Острога“.

Великий Міський Театр.

Четвер, 6. IX. год. 7·30 веч. „Дівчата в одностроях“.

Пятниця, 7. IX. год. 8·15 веч. Концерт Гімпліів на повенян.

Театр Різнородностей.

Четвер, 6. IX. год. 7·30 веч. „Той, який змінив прізвище“.

Пятниця, 7. IX. год. 7·30 веч. „Товаріщ“.

Цирк Станевських (вул. Пелчинська, біля тенісового корту).

Щодня вистава в год. 8·15 веч. У суботу та неділю по дві вистави: в год. 4·00 попол. і в год. 8·15 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: „Маркіза Йорісака.“ (Битва).

АТЛЯНТИК: „Люди в білих одягах“.

ВАНДА: „Веселий караванир“ з Властою Буріяном і „Карусеця життя“.

КАСІНО: „Сини пустині“ (Фліп і Флап).

КОЛІСЕЙ: „Невідомий виновник“ і ревія“.

КОПЕРНИК: „Щойно вчора“.

МАРУСЕНЬКА: „Останній з Головевих“ (на осн. Всев. Гаршіна) та ревія.

МІРАЖ: „7 днів щастя“, „Година з розкішною Беті“.

МУЗА: „Сьогодні живемо!“

ПАН: „Здобути тебе мушу“ і додатки.

ПАЛЯС: „Князь Аркадій“.

ПАСАЖ: „Великоміські тіни“ та ревія.

РАЙ: „Олівер Твіст“.

СВІТ: „Ніч кохання“ (Джозе Мохіка), „Вязень із Кавени“.

СОНЦЕ: „Золоті сильця“ та ревія.

СТИЛЕВЕ: „Серце волоцюги“ і ревія „Весела Циганерія“.

ХИМЕРА: „Жінка під контролею“.

УТІХА: „Вузниця“ (Сільвія Сідней) і ревія.

Закордонне радіо.

Четвер, 6. вересня 1934.

Відень (506,8) 12·00, 21·00 Концерт. 16·40 Найгарніші байки для дітей, 17·45 Два фортепяни, 22·50 Легка музика, **Братислава** (298,8) 20·00 Спів, **Прага** (470,2) 15·15 Концерт, 18·10 Любовні пісні (нім.), **Париж** (1649) 20·00 Камер. музика, Шуманові пісні, **Білгород** (439,8) 19·00 Пісоньки, **Берлін** (356,7) 16·00 Концерт, **Кеніґсвустергавзен** (1571) 20·15 Симф. концерт, **Мінхен** (405,4) 14·20 Давня музика, спів. 17·50 Солісти, **Будапешт** (549,5) 17·35 Віденські пісоньки, 20·35 Циг. орхестра, **Міляно** (368,6) 20·45 Вечір опер, **Рим** (420,8) 17·00 Вок.-інстр. концерт.

Пятниця, 7. вересня 1934.

Відень (506,8) 16·40 М. Йонас (сопран), 20·20 Бетовенові твори, 21·00 Опереткова музика, спів, **Братислава** (298,8) 20·35 Спів, **Прага** (470,2) 19·55 Віольончеля, 22·15 Танці чеських композиторів на 2 форт., **Париж** (1649) 10·15, 12·00 Концерт, **Атльона** (531) 20·00, 21·00 Спів, **Білгород** (439,8) 18·30, 20·45 Спів, **Берлін** (356,7) 18·30 Реґерові пісні, **Кеніґсвустергавзен** (1571) 9·00 Нар. пісоньки, 18·55 Поезія, **Мінхен** (405,4) 16·00 Концерт, **Будапешт** (549,5) 20·30 Вечір оперетох, **Міляно** (368,6) 17·10 Вок. концерт, 21·25 Симф. концерт, **Рим** (420,8) 20·45 „Весела вдовичка“ оп. Легара.

Львівське радіо.

Четвер, 6. вересня 1934.

6·45 Ранішня авдиція, 7·50, 22·00 Рекляновий концерт, 11·57 Сигнал часу, 12·03 Метеорольоґічні вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Для молодших дітей: „Подорож Антошка на деревляному конику“, Пісоньки, 12·30 Концерт сальонової музики, 13·00 Полудневий денник, 13·05 З ринку праці, 13·10 Арії та пісні (гр. пл.), 15·30 Експорт, 15·35 Біржевий огляд, 15·45 Мікроревія (муз. авдиція), 16·30 Концерт із гр. пл., 16·45 Лекція фр. мови, 17·00 Театр уяви: „Пісня Свободи“, 17·50 Листи та програми, 18·00 Сільва рерум, 18·05 Евген Корвін Малачевський (літ. фейл.), 18·15 Камер. концерт, 18·45 Що читати? 19·00 Скрипковий ресіталь, 19·20 Актуальний фейлетон, 19·30 Польська нар. музика з гр. пл., 19·50, 19·56 Спортові вістки, 20·00 Легка музика, пісоньки, 20·45 Веч. денник, 20·55 Як працюємо, 21·00 Концерт (симф. орхестра, фортепян), 21·45 Психольоґія фахових конфліктів, 22·15, 23·05 Танкова музика, 22·45 Пародії та карикатури.

Пятниця, 7. вересня 1934.

6·45, 7·00 Ранішня авдиція, 6·47, 7·45 Старт літаків у Мокотові (туристичні міжнар. змагання), 8·00, 22·50 Рекляновий концерт, 12·03 Метеорольоґічні вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Музика з гр. пл., 12·45 Жінка в Червоному Хресті, 13·00 Полудневий денник, 13·05 Популярна музика з гр. пл., 15·30 Експортові вістки, збіжева біржа 15·45 Концерт легкої джезової музики, спів, 16·45 Авд. для хорих, 17·15 Солісти (музика; спів. Володимира Ярохoвська), 17·50 Огляд періодиків, 18·05 Про Акселя Мунте, 18·15 Від Босфору до Шанґаю, 18·45 Відчит, 19·00, 19·30 Фільма та ревія (гр. пл.), 19·20 На маргінесі техн. проб (лет. турнір), 19·50, 19·55 Спорт. вістки, 20·00 Щепко й Тонько про Червоний Хрест, 20·05 Симф. концерт (музика, спів), Веч. денник, Як працюємо, 22·30 Літ. нарис: „Вибух війни“, 23·05 Танкова музика.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Доляр у Львові у приватних оборотах 5.17 1/2 зол.

Німецькі марки 195·00—200·00, фр. франки 34·80—35·00, шв. франки 172·25—172·75, фунти стерлінги 26·00—26·20, австр. шилінги 98·50-99·50, чеські корони 21·70-22·00, рум. леви 39·50—41·00.

У Варшаві були такі курси: Льондон 26·20, Париж 34·87, Берлін 207·70, Цюріх 172·60, Амстердам 358·20, Прага 21·57, Італія без трансакцій, Нюйорк-кабель 5·21, Нюйорк чеки 5·20 1/2.

Золото: Доляри 8·92—8·95. Франки фр. 34·60—34·80 Дукати 82·30—82·70, Корони 36·30—36·80, Рублі 45·00—46·00.

Срібло: Корони 0·28, Фльорени 0·70, Рублі 1·20, Ліри італ. 45·50—46·50.

ЗБІЖЕ.

Ціни парітас Підволочиська льоко Львів

	від — до	від — до
Ячмінь двір.	15·00—15·25	
Ячмінь на мливо	14·25—14·50	15·50—15·75
Макухи льняні	16·50—17·00	

Інші курси незмінені.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ“.

„Маслосоюз“ повідомляє, що в дні 5. вересня ц. р. в приводу стриманої тенденції твердих цін на масло не ставить, а кооперативам платив за:

	льоко Львів.
1 л. молока	0·14 зол
1 л. сметани	0·60 „
1 к. яєць	2·45 „

Пастеризоване молоко з доставою до дому 1 літра 22 сот.

Тенденція на масло стримана, попит легко оживлений, на молоко, сметану та яйця вдержана.

Маслосоюз повідомляє, що від 6. вересня ц. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомясарні „М. С.“ у Львові (вул. Б. Гловацького 23):

Курята і кури	пріма	за 1 кг.	0·90	зол.
„ „	II кл.	„	0·65	„
Пантарки	пріма	„	0·95	„
Качки	I кляса	„	0·80	„
„	II „	„	0·65	„
Індики	I „	„	0·95	„
„	II „	„	0·70	„

Тенденція спокійна.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ДЕРЖАВНИЙ урядовець VII. р. середніх літ, симпатичний, власник підприємства, 40.000 зол., з браку знайомости шукає цією дорогою подруги, милої вдачі над 30 літ. Реальність або готівка для поширення підприємства побажані, але неконечні. Листи з світлиною слати до Адм. „Діла“ під „Поважні заміри“. За дискрецію і зворот світлини ручить словом чести. 270 1—1

ІНСТРУКТОРА до двох учениць вищих кляс — клясичного типу шукаємо на цілий рік на село. Зголошення з умовами слати до Адм. „Діла“ під „Солідний“. 267 1—1

МГР. РОМАН ОЛЕСНИЦЬКИЙ, ЗОЛОЧІВ, ул. Потоцького 4. установлений постановою Міністерства Справедливости **заприсяжений судовий перекладчик** англійської і німецької мови, виконує всякі урядові і приватні переклади. 266 1—1

АДВОКАТСЬКИЙ АПЛІКАНТ; рутинований, 4-літня практика, шукає посади від зараз. Зголошення до Адміністрації під „Скромні вимоги“. 364 1—1

МАТУРА, Львів Пекарська 47. Додаткові вписи на 8, 6 і 4-клас гімн. від 11—1 і 5—7. Вписове 10 зол. Оплата 15 зол. Визначний і фаховий учительський гурт дає науку 5—6 годин денно. 265 1—1

СПІЛЬНИКА до добре введеного інтересу, фаховість неконечна, співпраця для емерита. Готівка 6 до 10 тисяч. Листи під „Спільник“ до Адміністрації. 269

ВІДОМА УКРАЇНСЬКА БРОНЗІВНИЧА РОБІТНЯ Фединського Степана у Львові, Ринок ч. 9. виконує всяку церковну посудину з бронзу і срібла та відновлює чаші і т. п. по найнижчих цінах. 94 6—?

ШКОЛЯРКИ — ШКОЛЯРІ. Ніхто не вшиє Вам так гарно і дешево однострої, як українська швальня спортових, шкільних і охоронних одягів при кооперативі „Пласт“, Львів, вул. Городецька 95, тел. 26. 120 24—?

ВУГОЛЬ. — Калитяк, Байки 14, тел. 18-24 Станиславів, Коліїова 2. 104 6—?

ОГОЛОШЕННЯ

РЕНТҐЕНОЛЬОҐ

Д-р Людвика ЛЯНДЕС-ЛЯЙНЕРОВА

Львів, вул. Лозінського 9. Тел. 55-50

ВЕРНУЛАСЯ. 218 3—?

РЕНТҐЕНОЛЬОҐ 262 3-?

Д-Р ПЕНЗІЯС

КОСЦЮШКА 3. повернув.

ОБУВ всілякого роду, готову і на міри поручає і направляє

„АР-КА“ Львів, Зіморовича 17. 118 7-15

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО“.

Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошеневі шпальти.

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень	зол. 0.35
„ одношпальтовий в тексті і новинках	„ 0·60
„ на першій сторінці	„ 0·80

Дрібні оголошення від слова:

матримоніяльні і приват. кореспонденція по купно, продаж, винаєм і т. п.	зол. 0.15
	„ 0·10
шукаючі праці	„ 0·07

слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка	1/1	зол. 450—
„ „	1/2	250—
„ „	1/4	130—
„ „	1/8	70—

За редакцію відповідає Олександер Костик.

Видає Видавнича Спілка „Діло“.

З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок 10.